

O czym Polacy chcieliby się wypowiedzieć w referendum?

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997–2017

20 lat Fundacji CBOS 1997-2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

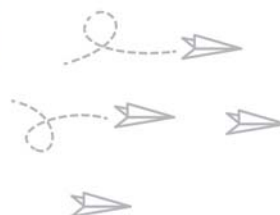
CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

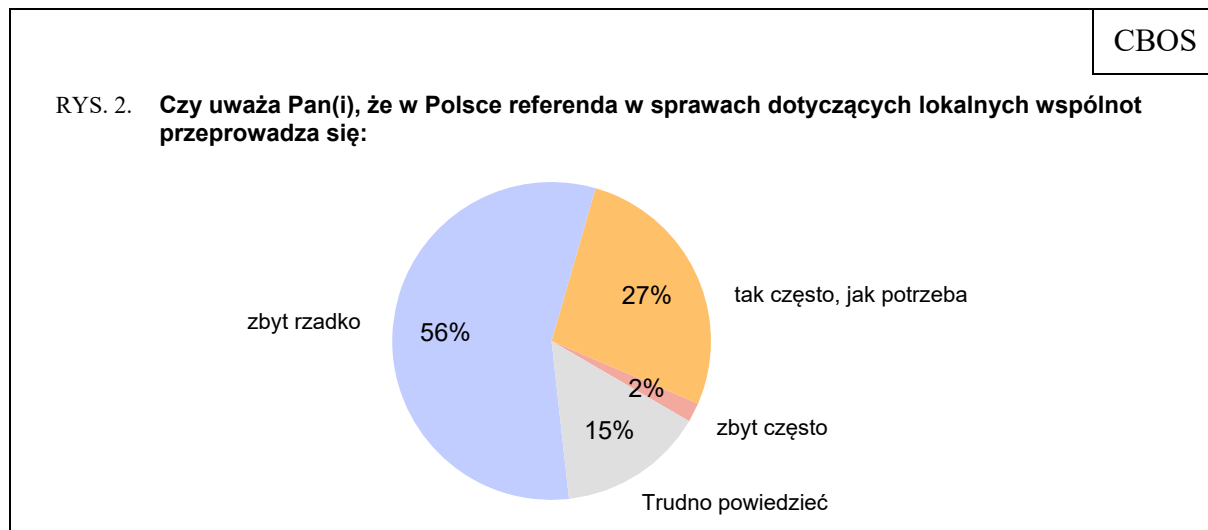
Polskie prawo przewiduje możliwość przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa. Konstytucja RP stanowi, że w drodze referendum może być wyrażona zgoda na ratyfikację umowy międzynarodowej, na podstawie której Polska przekazuje „organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach”. Przeprowadzenie referendum zatwierdzającego jest możliwe w przypadku zmiany konstytucji, o ile zmiana dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII. Ponadto, zgodnie z konstytucją, „członkowie wspólnoty samorządowej mogą decydować, w drodze referendum, o sprawach dotyczących tej wspólnoty, w tym o odwołaniu pochodzącego z wyborów bezpośrednich organu samorządu terytorialnego”. Referenda należą do dość rzadko wykorzystywanych w Polsce narzędzi wpływu obywateli na podejmowanie decyzji dotyczących spraw lokalnych i krajowych. Faktyczne zainteresowanie obywateli udziałem w referendach ogólnopolskich także nie było, jak dotąd, duże. Jedynie w trwającym dwa dni referendum akcesyjnym (7–8 czerwca 2003 roku) frekwencja przekroczyła 50% (58,85%). Prawo i Sprawiedliwość w swoim programie wyborczym postulowało rozwój instytucji demokracji bezpośredniej, takich jak m.in. referenda. Mimo tych zapowiedzi i obywatelskiego wniosku o przeprowadzenie ogólnokrajowego referendum w sprawie reformy edukacji rządząca partia nie zdecydowała się na jego zorganizowanie. Jednocześnie jednak prezydent Andrzej Duda zaproponował referendum w sprawie głównych kierunków zmian ustrojowych w naszym kraju oraz referendum w sprawie przyjmowania do Polski uchodźców. Pod inicjatywą przeprowadzenia referendum w sprawie systemu relokacji uchodźców w UE zbiera obecnie podpisy ruch Kukiz'15.

W lipcowym badaniu¹ zapytaliśmy Polaków o ich oczekiwania dotyczące referendów – częstości ich organizowania oraz kwestii, których powinny dotyczyć.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (326) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 29 czerwca – 6 lipca 2017 roku na liczącej 977 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

CZY REFERENDA W POLSCE SĄ ORGANIZOWANE WYSTARCZAJĄCO CZĘSTO?

Duża część Polaków ma poczucie, że w naszym kraju referenda są przeprowadzane zbyt rzadko. Konstatacja ta dotyczy referendum zarówno ogólnokrajowych, jak i – w jeszcze większym stopniu – lokalnych.

Przeświadczenie, że w Polsce referenda nie są wykorzystywanym w dostatecznym stopniu instrumentem współdecydowania obywateli o sprawach ogólnokrajowych i lokalnych, przeważa w niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Opinię tę w dużej mierze podzielają osoby, które przynajmniej w niewielkim stopniu interesują się polityką i mają określone poglądy polityczne.

Przekonanie, że ogólnokrajowe referenda organizowane są zbyt rzadko, nieco częściej wyrażają osoby identyfikujące się z lewicą (60%) i politycznym centrum (58%) niż badani o orientacji prawicowej (50%) oraz indyferentni politycznie, niepotrafiący określić swoich poglądów politycznych (43%). W potencjalnych elektoratach poczucie, że w Polsce ogólnokrajowe referenda są przeprowadzane zbyt rzadko, stosunkowo najczęściej mają wyborcy SLD, najrzadziej zaś sympatycy PiS.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty*	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda ogólnokrajowe przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD**	4	6	88	2
Nowoczesna**	8	24	67	1
Kukiz'15	11	19	63	7
PO	7	28	60	5
PiS (wraz z SP i PR)	3	44	42	11

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

Pogląd, że Polacy zbyt rzadko mają okazję wypowiedzieć się w referendum w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot, częściej niż przeciętnie wyrażają osoby identyfikujące się z lewicą (67%), ale także badani o orientacji prawicowej (62%). Szczególnie często podzielają go sympatycy SLD.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty*	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD**	0	7	91	2
PO	3	31	62	4
Kukiz,15	5	26	61	8
Nowoczesna**	0	38	58	4
PiS (wraz z SP i PR)	0	30	58	12

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

Opinie w tej kwestii wiążą się z oceną funkcjonowania demokracji w Polsce. Przekonanie, że referenda są w Polsce organizowane zbyt rzadko, wyrażają przede wszystkim osoby niezadowolone ze sposobu funkcjonowania demokracji w naszym kraju. Jednak również wśród zadowolonych z działania demokracji w Polsce opinia ta jest często spotykana.

Tabela 3

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda ogólnokrajowe przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zadowolony(a)	6	39	45	10
Niezadowolony(a)	7	20	63	10
Trudno powiedzieć	0	24	33	43

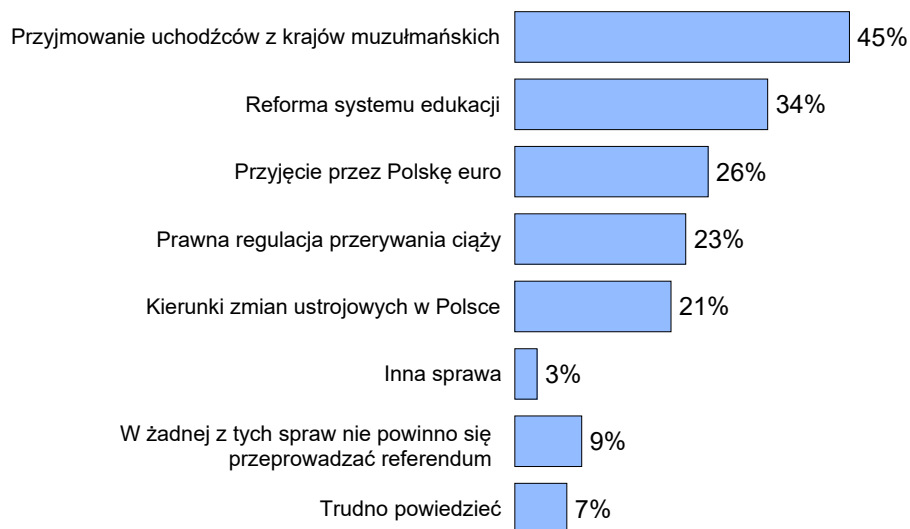
Tabela 4

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zadowolony(a)	2	31	54	13
Niezadowolony(a)	1	23	64	12
Trudno powiedzieć	2	23	31	44

TEMATY REFERENDALNE

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie z podanej listy nie więcej niż dwóch spraw, w których – ich zdaniem – powinno się w najbliższym czasie przeprowadzić ogólnokrajowe referendum. Zdecydowanie najwięcej osób chciałoby, aby w Polsce odbyło się referendum na temat przyjmowania do naszego kraju uchodźców z państw muzułmańskich. Na drugim miejscu wskazano potrzebę przeprowadzenia referendum w sprawie reformy systemu edukacji.

RYS. 3. **W jakich sprawach, Pana(i) zdaniem, powinno się w Polsce w najbliższym czasie przeprowadzić ogólnokrajowe referendum?**

Inne priorytety dotyczące kwestii, które powinny zostać poddane pod głosowanie w referendum, mają badani o lewicowej i prawicowej orientacji politycznej. Osoby deklarujące poglądy prawicowe zdecydowanie najczęściej widzą potrzebę przeprowadzenia referendum na temat przyjmowania do Polski uchodźców z krajów muzułmańskich (57%), w drugiej kolejności opowiadają się za umożliwieniem wszystkim obywatelom wypowiedzenia się na temat przyjęcia przez Polskę euro (34%). Osoby identyfikujące się z lewicą chciałyby przede wszystkim przeprowadzenia referendum w sprawie reformy systemu edukacji (55%). Ponadto równie często popierają organizację referendum w kwestii przyjmowania uchodźców z krajów muzułmańskich, co w kwestii prawnej regulacji przerywania ciąży (po 32%).

W potencjalnych elektoratach partyjnych oczekiwania dotyczące spraw, które powinny zostać poddane pod głosowanie w referendum, są zróżnicowane. Wyborcy PiS chcieliby przede wszystkim referendum w sprawie przyjmowania uchodźców z krajów muzułmańskich (57%). Podobnie sympatycy Kukiz'15, którzy najczęściej widzą potrzebę przeprowadzenia referendum właśnie w tej kwestii (55%), choć duża część z nich uważa, że obywatele powinni zdecydować ostatecznie także o reformie edukacji (39%). Zdeklarowani wyborcy PO popierają najczęściej referendum w sprawie reformy szkolnictwa (52%), częściej niż przeciętnie chcieliby także referendum w sprawie prawnej regulacji aborcji (35%). Zwolennicy Nowoczesnej jeszcze częściej niż wyborcy pozostałych ugrupowań opowiadają się za referendum w sprawie zmian w systemie edukacji (72%), jednocześnie zdecydowanie

częściej niż przeciętnie chcieliby, aby obywatele wypowiedzieli się na temat przyjęcia przez Polskę euro (45%). Potencjalni wyborcy SLD stosunkowo najczęściej opowiadają się za zorganizowaniem referendum na temat reformy szkolnictwa (43%), jednak niemal równie często i częściej niż pozostałe elektoraty chcieliby głosowania obywateli w sprawie prawnych warunków dopuszczalności przerywania ciąży (42%).

Mimo że dotychczas Polacy niezbyt licznie uczestniczyli w referendum, znaczna część sądzi, że są one zbyt rzadko wykorzystywanym narzędziem współdecydowania obywateli o sprawach kraju i lokalnych wspólnot. Obecnie wśród ogółu badanych stosunkowo najwięcej zwolenników ma inicjatywa przeprowadzenia referendum na temat przyjmowania uchodźców z krajów muzułmańskich, natomiast osoby o orientacji lewicowej, wyborcy Nowoczesnej, PO i SLD widzą potrzebę zorganizowania referendum przede wszystkim w sprawie reformy edukacji.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda ogólnokrajowe przeprowadza się:				Liczba osób
		zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		6	29	52	13	976
Płeć	Mężczyźni	8	31	52	10	459
	Kobiety	4	27	52	17	517
Wiek	18-24 lata	4	29	56	11	75
	25-34	10	24	57	10	189
	35-44	5	29	51	15	182
	45-54	4	33	51	12	146
	55-64	7	29	51	13	177
	65 lat i więcej	4	30	47	18	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	5	29	48	18	389
	Miasto do 19 999	7	26	55	12	149
	20 000 - 99 999	5	35	51	9	208
	100 000 - 499 999	6	29	59	6	133
	500 000 i więcej mieszk.	9	19	55	17	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	29	38	25	187
	Zasadnicze zawodowe	8	28	51	13	237
	Średnie	3	31	57	9	300
	Wyższe	6	27	57	10	252
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	26	57	13	109
	Średni personel, technicy	5	34	49	11	31
	Pracownicy adm.-biurowi	7	28	51	14	63
	Pracownicy usług	7	35	52	6	65
	Robotnicy wykwalifikowani	7	26	51	16	110
	Robotnicy niewykwalifik.	4	26	58	12	46
	Rolnicy	9	34	47	10	48
	Pracujący na własny rach.	8	22	61	9	48
	Bezrobotni	5	31	59	5	30
	Emeryci	5	29	49	17	246
	Renciści	8	32	45	15	66
	Uczniowie i studenci	6	37	50	7	34
	Gospodynie domowe i inni	2	26	53	19	79
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	6	25	53	16	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	3	36	53	8	86
	sekt. pryw. poza rolnict.	7	28	54	11	249
	prywatnym gosp. rolnym	8	31	44	17	53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	4	33	48	15	91
	Od 650 zł do 999 zł	4	39	48	9	131
	Od 1000 zł do 1399 zł	4	30	48	18	155
	Od 1400 zł do 1999 zł	7	34	50	9	143
	2000 zł i więcej	6	23	60	11	188
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	18	64	16	66
	Średnie	5	28	50	16	383
	Dobre	7	31	51	11	526
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	39	29	25	36
	Raz w tygodniu	5	32	50	13	421
	1-2 razy w miesiącu	7	27	51	15	169
	Kilka razy w roku	5	29	55	10	213
	W ogóle nie uczestniczy	5	16	61	17	127
Poglądy polityczne	Lewica	12	23	60	6	166
	Centrum	5	27	58	10	265
	Prawica	5	37	50	8	293
	Trudno powiedzieć	2	25	43	30	240

Tabela 2

		Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot przeprowadza się:				Liczba osób
		zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		2	27	56	15	976
Płeć	Mężczyźni	2	27	58	12	459
	Kobiety	1	26	54	18	517
Wiek	18-24 lata	1	30	56	13	75
	25-34	3	25	57	15	189
	35-44	1	29	55	15	182
	45-54	1	32	55	12	146
	55-64	1	26	58	15	177
	65 lat i więcej	1	22	57	20	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	26	54	20	389
	Miasto do 19 999	2	21	60	17	149
	20 000 - 99 999	3	32	53	12	208
	100 000 - 499 999	1	32	59	7	133
	500 000 i więcej mieszk.	1	19	64	16	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2	27	45	25	187
	Zasadnicze zawodowe	3	26	56	15	237
	Średnie	0	29	57	13	300
	Wyższe	1	24	64	11	252
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		28	57	15	109
	Średni personel, technicy		35	58	7	31
	Pracownicy adm.-biurowi		26	55	19	63
	Pracownicy usług		43	46	11	65
	Robotnicy wykwalifikowani	4	21	58	18	110
	Robotnicy niewykwalifik.	4	28	52	15	46
	Rolnicy		28	59	13	48
	Pracujący na własny rach.	3	22	65	10	48
	Bezrobotni		29	53	18	30
	Emeryci	2	21	61	17	246
	Renciści	2	37	46	15	66
	Uczniowie i studenci	3	38	48	11	34
	Gospodynie domowe i inni		22	58	20	79
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1	30	53	15	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	2	28	58	13	86
	sekt. prywat. poza rolnict.	2	27	57	14	249
	prywatnym gosp. rolnym		31	56	13	53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	2	31	45	22	91
	Od 650 zł do 999 zł		31	56	13	131
	Od 1000 zł do 1399 zł	2	29	50	20	155
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	27	61	11	143
	2000 zł i więcej	2	22	63	12	188
Ocena własnych war. mater.	Złe		16	62	22	66
	Średnie	2	27	52	19	383
	Dobre	1	28	59	12	526
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		30	47	23	36
	Raz w tygodniu	1	28	55	16	421
	1-2 razy w miesiącu	1	26	58	15	169
	Kilka razy w roku	2	26	60	12	213
	W ogóle nie uczestniczy	3	24	58	16	127
Poglądy polityczne	Lewica	3	22	67	9	166
	Centrum	2	31	55	11	265
	Prawica	0	28	62	10	293
	Trudno powiedzieć	1	22	45	32	240

Tabela 3

		W jakich sprawach, Pana(i) zdaniem, powinno się w Polsce w najbliższym czasie przeprowadzić ogólnokrajowe referendum?				Liczba osób
		Kierunki zmian ustrojowych w Polsce	Przyjęcie przez Polskę euro	Przyjmowanie uchodźców z krajów muzułmańskich	Reforma systemu edukacji	
		%	%	%	%	
Ogółem		21	26	45	34	976
Płeć	Mężczyźni	22	31	44	31	459
	Kobiety	19	22	46	36	517
Wiek	18-24 lata	26	29	59	38	75
	25-34	21	25	58	36	189
	35-44	24	22	53	38	182
	45-54	13	24	40	39	147
	55-64	21	31	41	26	177
	65 lat i więcej	20	28	29	29	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	20	25	45	32	389
	Miasto do 19 999	21	26	42	32	149
	20 000 - 99 999	20	30	48	33	209
	100 000 - 499 999	20	24	44	41	133
	500 000 i więcej miesz.	26	27	46	34	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	16	24	29	27	187
	Zasadnicze zawodowe	20	21	43	31	237
	Średnie	22	29	52	34	300
	Wyższe	23	30	51	41	252
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	29	46	48	108
	Średni personel, technicy	34	27	53	39	31
	Pracownicy adm.-biurowi	14	29	57	29	63
	Pracownicy usług	17	14	57	39	65
	Robotnicy wykwalifikowani	21	32	54	27	110
	Robotnicy niewykwalifik.	23	21	39	44	46
	Rolnicy	21	20	45	34	48
	Pracujący na własny rach.	14	25	47	37	48
	Bezrobotni	37	16	42	29	30
	Emeryci	19	29	35	29	246
	Renciści	19	27	34	25	66
	Uczniowie i studenci	17	31	64	32	34
	Gospodynie domowe i inni	18	24	48	38	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	23	22	50	43	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	21	54	38	86
	sekt. prywat. poza rolnict.	20	30	51	33	249
	prywatnym gosp. rolnym	17	17	37	36	53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	22	18	42	40	91
	Od 650 zł do 999 zł	20	28	56	33	131
	Od 1000 zł do 1399 zł	13	26	47	25	157
	Od 1400 zł do 1999 zł	21	29	39	39	143
	2000 zł i więcej	23	32	38	47	188
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	27	49	30	66
	Średnie	18	27	41	33	383
	Dobre	23	25	48	34	526
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	31	28	37	28	36
	Raz w tygodniu	22	25	49	33	420
	1-2 razy w miesiącu	23	25	46	35	169
	Kilka razy w roku	17	31	45	35	213
	W ogóle nie uczestniczy	17	22	30	35	128
Poglądy polityczne	Lewica	21	27	32	55	166
	Centrum	20	25	43	40	266
	Prawica	25	34	57	25	293
	Trudno powiedzieć	15	19	42	24	240

Tabela 3 (cd.)

		W jakich sprawach, Pana(i) zdaniem, powinno się w Polsce w najbliższym czasie przeprowadzić ogólnokrajowe referendum?				Liczba osób
		Prawna regulacja przerwania ciąży	Inna sprawa	W żadnej z tych spraw nie powinno się przeprowadzać referendum	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		23	3	9	7	976
Płeć	Mężczyźni	19	4	9	7	459
	Kobiety	26	2	9	8	517
Wiek	18-24 lata	25		4		75
	25-34	31	2	7	1	189
	35-44	18	5	5	7	182
	45-54	27	1	8	10	147
	55-64	19	2	12	8	177
	65 lat i więcej	20	3	12	13	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	2	9	11	389
	Miasto do 19 999	25	2	7	9	149
	20 000 - 99 999	28	2	8	3	209
	100 000 - 499 999	25	5	8	3	133
	500 000 i więcej mieszk.	23	4	11	3	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	17	2	14	19	187
	Zasadnicze zawodowe	23	3	9	10	237
	Średnie	27	2	7	3	300
	Wyższe	22	3	7	2	252
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	3	4	1	108
	Średni personel, technicy	21		5		31
	Pracownicy adm.-biurowi	25		9	5	63
	Pracownicy usług	37	2	3	8	65
	Robotnicy wykwalifikowani	21	4	5	5	110
	Robotnicy niewykwalifik.	31		9	8	46
	Rolnicy	19	7	12	4	48
	Pracujący na własny rach.	18	8	12	6	48
	Bezrobotni	35	3	4	4	30
	Emeryci	19	2	12	12	246
	Renciści	17	3	17	12	66
	Uczniowie i studenci	33		6		34
	Gospodynie domowe i inni	18	3	6	11	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	30		3	4	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	2	6	3	86
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	4	8	5	249
	prywatnym gosp. rolnym	21	5	10	14	53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	16	4	10	13	91
	Od 650 zł do 999 zł	18	2	5	8	131
	Od 1000 zł do 1399 zł	21	2	14	9	157
	Od 1400 zł do 1999 zł	26	3	8	5	143
	2000 zł i więcej	26	2	8	1	188
Ocena własnych war. mater.	Złe	23	6	9	10	66
	Średnie	24	2	9	10	383
	Dobre	22	2	8	5	526
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	4	2	19	9	36
	Raz w tygodniu	17	2	8	8	420
	1-2 razy w miesiącu	25	2	7	5	169
	Kilka razy w roku	28	2	6	5	213
	W ogóle nie uczestniczy	34	5	15	8	128
Poglądy polityczne	Lewica	32	3	9	1	166
	Centrum	28	1	7	7	266
	Prawica	14	3	7	3	293
	Trudno powiedzieć	22	3	11	15	240